

Kongred Yuropa

Kongred Yuropa ekobon in ‚Den Haag’ de d. 7id jü d. 10id mayula yela: 1948. Päbekomon fa pösods ze 750 se läns Yuropik ze valiks. Zuo ädabinons us küpedans se Tats pebalöl Lamerikäna e se Reigän Linglänik, ed i sog veütik gasedimanas ze 250, kels äkomulons volagasedemi.

Bevü komans tatans sevädik äbinoms, äsä num semik läxbalidalas e läxministeranas dinädas fuginänik, du ministerans mödik nog äjäfidöls i äkomoms. Fovo: dailans paletas distikün, bijops e komulans cädik votik glügas reledas difik, dustodans e jäfüdaklubacifs veütik, gitavans, konömavans, profäsorans, lekanans, poedans e lautans, e fino: komulans noganas vomas, yunanefa e votikas. Do vüds valik äbinons pösodiks, kompenans as löl äkanons cedön gideto, das äkomulons nämäto lüälis veütik valik lifa e tikoda Yuropikas.

Valaseadods kongreda päjenükons in el ‚Ridderzaal’ (= lecem lesiöras). Dü maifükamaseadod pejenüköl ün poszedel mayula 7, spikäds päspikons fa ‚Churchill’, ‚Brugmans’, ‚Coudenhove-Kalergi’, ‚Ramadier’ e pösods votik mufas, kels besteifons baläti Yuropa. Maifükamaseadod päbekomon fa jiplin: ‚Juliana’ e hiplin: ‚Bernhard’ e fa limans dipanefa.

Jäfots kongreda pädilädons fovo bevü komitetanefs kil: bolitik, konömik e sogädik, e kulturik. Presidans äbinoms tefädo: ‚Paul Ramadier’ (läxbalidal sogädimik Fransäna), ‚Paul Van Zeeland’ (läxbalidal Belgäna) e ‚Prof. Salvador de Madariaga’. Komitetanefs ädavobons sludis stabü nunods, kels pälofädons fa näiäda-komitetanef bevünetik pro balät Yuropa. Votükamimobs mödik pälofädons, döbats liföfik päfóvons ün mayul 8 e 9, ed ädulons semikna jü dibät gretik neita, igo jü gödadüps gölik.

Tü zedel sudela: mayul 9 meugijon komunanefa päjenükon su el ‚Dam’ (nem piada in zänod ela ‚Amsterdam’) in cifazif, kö täxeto mens ze 40.000 äkomons. Spikäds päspiköl fa cädans kongreda e se lif notidik Nedänik äsüükons lanäli gretik.

Sluds fa komitetanefs pidavoböls pälofädonsin seadods valodik kil. Fümäl kompenanas kongreda ad pladön okis löpü dists bolitik gretik bevü ons dabinöls, ed ad kobovobön pro din Yuropa, äklülädon se jenöfot, das sluds kil päzepons me vögods valik. Jäfots kongreda äfinikons ko jötaseadod brefik, in kel disins päskätöns pro vobod kömö. „Nun Yuropanes valik”, in kel sluds kongreda päkobosumons, ed in kel stüt valemik pälevokon, päzepon lelobülo.

SLUD BOLITIK.

Distuks ün yels mäl kriga e koupa pekodöls, nepluikam nulüdotiprodamä in vol lölik, nosükam dila gretik fäga dustodik, daved debabeloda levemik, laibinükam pelotas militik, läsikam nämäda konömik, senäls heta dub krig edavedöls, bads laiduliko epluiköls netätima, e, to vob fa el ‚U.N.O.’, def nämäta bevünetik, kel binon saidiko nämöfik ad blinön leodi e loni bevü nets – so faktors tonons, kels fomons tädi neleigodovik bena e sefa netas Yuropik, kels nu patädons ad sukubön.

Kongred,

baicedü prinsips e disins, soäsä ats peplänedons in nunod bolitik, pelofädöl fa näiäda-komitetanef bevünetik mufas pro balät Yuropa,

1. dasevon, das binos blig dranik netas Yuropa ad vobädön balatami konömik e bolitiki fümükamü sef e proged sogädik;

2. eseivon koteno mesülis balid, kels brefobüo pelonülons fa reiganefa Yuropik anik diseinü kobovob konömik e bolitik, , ab cedon, das noganükams pestidöl nen kevob votik no ofägons ad lüblinön dulöfo tuvedi säkädas dranöfik e fefikas, kels nutimo dunidons.

Gitäts reigätik.

3. steton, das pro nets Yuropa tim ekömon ad lovepolön dili gitätas onsik stide seimik gönü pläg köädik ona, ko disein ad näiädön e völfön yufafonätis onsik;

4. cedon, das balam ü fed Yuropa omuton labön, as disein okik, das fümükon sefi netas kompenöl, das muton binön neseکیدik de reigän alseimik votik, e das no odalon lüälön ta net votik alseimik;

5. lonülön ya nu, asä bligädi Yuropa pebalöl, jenöfükami pianik demokrata sogädik, kela disein binon ad libükön meni de sumätükam alik, ed ad moükön nefümi konömik alik, äsä demokrat bolitik diseinon ad jelön oni ta nämädaviläd;

6. steton, das tuved teik säkädas Deutänik, e konömikas e bolitikas, palüblinon dub balam ü fed Yuropa;

7. steton, das balam ü fed omuton läblünön ad proged konömik, bolitik, sogädik e kulturik pöpas in ziläks lovemelik, kels peyümätöns ko on nendämü tans patik, kels yümätöns länis at ko pöps Yuropik;

Lasam Yuropik.

8. stigädön kazeto ad levüdön pro lasam Yuropik, pösodis fa dails länas kompenöl se ons it u plödü ons pudavälölis. Lasam omuton labön bligädi

a. ad lüblinön fomami e notodami ceda notidik Yuropik;

b. ad gevön komandis tefü mesüls sunädik, dub kels, e konömiko e bolitiko, baiät zesüdik Yuropa pianiko povobädön;

c. ad primön vestigi tefü säkädas gitik e stabaloniks, kels odavedons sekü fomam balama ü feda, e leigo tefü seks konömik e sogädiks ata;

d. ad preparön disinis tefü diseins pemäniotöl;

Dalon gitätas mena.

9. cedon, das balam ü fed somik muton binön lügolovik pro nets Yuropik valik, kels lifons pö sit demokratik, e kels vilons bligidön ad stümön daloni gitätas mena;

10. sludon, das komitetanef muton pafomön, kel okomiton oke nenzögo bligädi telik: ad disinön daloni at, ed ad gevön mobis tefü noms, kelis reig bolitik muton labön ad digädön nemi demokrata;

11. steton, das pö stip nonik reigs kanons panemön demokratiks, kels, jenöfo u gito, no garanons libi konsiena, kobikama e cedinotoda, e leigo i gitäti ad fomön leliviko taätanefi bolitik;

12. vipon, das komitetanef at ogevon ünü muls kil nunodi dö jäfots okik;

Löpacödalef.

13. sagon as süad okik, das ad jelön gitätis pösodöfa menik e prinsipis liba, lasam omuton gevön mobis tefü stid löpacödalefa, kel labon dagebi zesüdik mütamedas ad koedön stümön daloni, e das sifan alik länas kompenöl olabon gitäti ad yufidön diseinü atos tü tim valik ed ünü tüp brefikün cödalefi at pö viod gitätas okik, soäsä ats pelonons in dalon;

Volabalät.

14. steton, das vobäd Yuropa pebalöl binon faktor nonelaböfik pö vobäd vola pebalöl.

SLUD KONÖMIK E SOGÄDIK.

Yurop stadon atimo leigüpiko bü krisid gretik e bü mögs gretik. Sit konömik vönädik onik pedädükon dub krig. Yuf sublimik, keli Tats pebalöl Lamerikäna nu gevons, lofon pöti leteik pro lebum Yuropa nulik ä gudikuma, if Yuropans baicedons ko ods ad vobön ma prinsipis kobädik e disin kobädik gönü dafomam nämä konömik kontinäna. No kanoy spetön nätükami, if län alik te besteifon dönulebumi konöma netätik okik ma methods vönädik. Pö lifastads atimik Yurop te okanon rivön lifanivodi, keli muton flagön, if yufafonäts netik e dustodiks valiks ona podafomons ma lüodaliens kobädik pro kontinän lölik. Proged in lüäl at ye te omögon, if kobü at mesüls leigalüälük polonülons ad fomön baläti bolitik ai

nabätikumi. Yurop muton balön oki, if vilon dönudagetön e gretükumön beni büikum okik, e garanön nesekidi konömik oka.

Leigavet muton patuvön bevü flags pösodöfa menik ed uts konöma nutimik. Noganükam alik natäla at ye lonülön säkädi: kin olabon-li nämäti? Ad vitön klieni alik valodima ed ad garanön nesekidi konömik mena, binos kludo zesüdik ad kompenükön vobanis e noganis komulik onsik nabätiko põ desin e völf konöma in Yurop pebalöl.

Kongred

1. dasevon, das steif alik ad dönulebumön konömi Yuropa stabü liväts netätik distik e mu vemo peteilöls büojonidon ad miplöpön.

2. steton, das zesüdos draniko ad lemekön balatami konömik in Yurop.

3. cedon, das pro balatam at zesüdots dakip e lönedikam pianik tanätas konömik, kels atimo läns Yuropik tanätöns ko reigätaziläks, tats lovemelik fedik u ziläks sekidik.

4. notodon kotenik okik dö mesüls balid, kels ya pelonülons fa reiganefs semik siämü kobovob konömik nabätikum u grupams topädik; e spelon, das vobod „läns degmä“ ogevon lüäli gönik sludes, de kels benosek balama ü feda Yuropik osekidon.

Komands sunädik.

5. vüdon kazeto reiganefis tefik valik ad notükön sunädo vili onsik ad begolön vegi lü balatam konömik, ed ad ledunön mesüls, kels pro atos zesüdots. Mesüls omutonsöv ninädön b.v.:

a. ted.

1. moükami pianik e – mögiküno suno – finidi lölöfik ninü balam ü fed tedaneletianas, kels sekons se mödotilonams e miedükams nü- e seveigas.

2. läsökami, e – valöpo, kö atos mögon – finidi lölöfik tolädatarifas bevü tats kompenöl.

b. valut.

1. nätükami leigaveta бүсäta: stip balid in län alik pro fümöf völäda, e läsökami me meds gebidik – keninükamü bolit monik – difas meseda- e suämanivodas, kels binons nebaiädükamoviks ko tökadakosäd lelivik.

2. desinodami mögiko suniki stida klira mödaflanik, u, dub lönedükam cänakursüdas, jenöfükami ziläkas, ninü kels tök canas no poneleton dub valutikontrols.

3. preparami dub atos cäna lelivik valutas, e nätükami pianik teda lelivik bevü läns Yuropik.

c. jafäd.

1. lonüli programa kobädik pro völf yufafonätas feila e blüm blimota pro at neodika, ad garanön Yuropie nulüdanivodi mögiküno löpiki,

2. stigädami patama kaenik u topädika dustoda e nulädükami jafädamedömas kaenik,

3. lonüli e leduni blimaprograma kobädik pro cifadustods in jäfüd alik; nemo neodü feb e seagiv gidik stonakolataresärfotas in Yurop pebalöl, ed i pro gretükam lektiniprodama e näiäd e ratiun kosädamedömas,

4. e valemö: lonüli jafädaprograma kobädik, in kel pagebädons yufafonäts e blimots valiks läns Yuropik baiädü neods põpa.

d. vob.

1. löpükumami lifanivoda netas Yuropik, jü nivod mögiküno löpik, efe dub gebäd mesülas valik löpo pemäniotölas, kels jonidons ad mödükumön jafädoti; levüdi noganes konömik, sogädik, calik e jäfüdikes läns difik, ad datikön kobädiko medis, kels kanons vobädön mödikami jafädotas e stäänikami tikälik onas, sa gudikumami leigüpik stadas sogädik e födi seagiva gidik jafädotas dustoda jäfedik,

2. födi maxumik fealotäda lelivik vobanas e famülas onsik, põ kelos muton pagaranön setevanes leig mesedanivoda, sefa sogädik, vobastipas e lifadinädas, kels dabinons in län, ini kel olomädükons okis,

3. näiädi bolita konömik demü föd vobapöta lölöfik in Yurop.

Diseins latikum.

6. cedon, das balam ü fed Yuropik, plä mesüls balid at, muton dunön steifis ad jenöfükön in ziläk lölik:

- a. katädakosädi lelivik,
- b. monastabädi,
- c. saunükami penäiädöl bücäta- e tākabolita,

d. tolädafedi lölöfik, atos sinifon: finid neletianas valik canakosäda bevü läns balam ü feda, e tefü läns no eyumöls geb tarifas, kels binons saidiko doniks ad no neletön flumi nomik e volfi volateda,

- e. näiädi lonilonama sogädik.

7. jonon, das mesüls valik pemoböl diseinü noganükam Yuropa mutons pabaiädükön ko baläds, kels pebligidons u nog pobligidons nämätü nets pebalöl u nogans lä ats elüyumöls in ziläk volakonöma.

Kludod.

At binon stab konömik, su kel nets Yuropa okanons – ed omutons – stabön mesülis sogädik, kels omögükons, noe ad stöpön läsikami atimik lifanivoda komunanefa, abi ad garanön valikanes, e stöfiko e kulturiko, dabinastipis, kelos binon disein fifümik ä teik duna konömik alik.

Pö dinäds so pegudükumöls kanobs spelön, if jaluds smalaladälik tatas netätik pubemastikons, das in Yurop sogäd benöfik ovedon, in kel gitäts famüla podemons, klubam lelivik pösodas e grupas pogaranon, e fibikans e nelabans pojelons.

In at e dub atos sogäl liba e baläla odavedon, dub kel pösodöf menik okanon daglofön lölöfiko e benöfiko. So dalobs spetön lifi sogädik ä konömiki, in kel Yurop oplösenon in vol rouli lönik oka, ed obinon näm lebumöl ä püdik.

Yegäds nabätikumo studabiks.

Plä nümeds, in slud löpik pemäniotöls, pö kongred num mobas pälofädon, kels postudonsöv fruto fa klubäds patik, kels okanonsöv vestigön veüti onsik e medis ad jenöfükön onis. Mobs at kanons pakobosumön brefiko so:

1. Fomam setevasogeda ad leodükön setevi in Yurop ed ad lonülön mesülis, ad koedön lasumön nenlomanis 1 500 000 ini sogäds Yuropik e lovemeliks ed ad sogätöfükön onis.

2. Läükot konömik e sogädik pro ledun disina di ‚Marshall’.

3. Stud lonilonama tefü datuvots inü Yurop pebalöl.

4. Dakosäd lelivik tävanas in Yurop lölik.

5. Finid tripama telik; näiäd tripas, kels belodons jafädi e tedi.

6. Dun vestiga medas, kels kanons vobädön finidi pianik mäteda pestaböl su difs, kels sekons se mesedanivod donik e vobastips badik, difs, kels ün paset ekodons löbumi tarifamönas geilik, e neletianis votik teda bevünetik.

7. Stud dinädas konömik tefü säkäd di ‚Ruhr’.

SLUD KULTURIK.

Kongred,

vätälölo, das balät Yuropik no plu binon yutop, ab evedon zesüd, e das te kanon tuvön stabi dulöfik in balät ya liföl;

vätälölo, das balät dibätiko evuliköl at dabinöl zänodü difs netätik, dialik e relöfiks obas binon balät gerota kobädik kuliva kritik, völadotas lanöfik e kulturikas e ledivoda kobädik lü gitäts stabik mena, nemo lü lib tikoda e saga;

vätälölo, das besteif baläta Yuropa muton pastütön e paliföfükön dub süikam seveda Yuropik, e das atos muton pakleilükön, pastigädön e pablimön me meds ad notodön atos;

vätälölo, das pro disein patik at volanoganükams kulturik, äsä el ‚Unesco‘, vobons in ziläk tu stäänik, du stids netik ma disein oksik binons tu miediks, sodas plago stid Yuropik no bal dabinon ad fölon bligädis löpo pemäniotölis;

demölo bagafi: III baläda di ‚Brussel‘, kel levüdon kazeto reiganefis tefik ad stigädön töki kulturik medü lebaläds, u.v.;

Zänöp kulturik

1. mobon ad davedükön nogani dadulik, kel mutonöv studön nemo natäli e binodi kulturazänöpa Yuropik. Nogan at neseکیدiko de kontrol alseimik reiganefa pefomöl, mutonöv labön bligädi valemik ad notükön sevedi Yuropik. Bligäds sunädik binonsöv:

a. Födön sevedi kobäda Yuropik medü kleilükam e primäts dub gasedem, not, film e radion, ed i medü tidastidots valik, e juls pro yunanef, e nivers, pöpanivers,...

b. Fomön kolkömöpi pro komulans kultura, e gevön ones pöti ad notodön tikädöpi veratiko Yuropiki tefü säkäds gretik, kels tefons lifi kontinäna, dub gev kleilükama cede notik e dub dun mobas plagöfik reiganefes.

c. Demön küpedi krütik ad fümükön u nätükön völadı verätik vödas, nen kel baläd no bal kanon pabligidön.

d. Koedön lilön: a) das sifan alik labon gitäti ad sevön nulodi jenöfik voik, nen plän e nen pläned; b) das reiganefs labons bligi ad garanön, das gität at pafölon neseکیدiko de müt alseimik.

e. Födön dakosädi lelivik tikodas, notädas e lekanotas bevü läns difik.

f. Födön näiädi vestiga nolavik natäla mena Yuropik ün tumyel teldegid, pato ön jäfüd dugäla, lanava, filosofa, sogädava e gitava.

g. Gevön stüti alik lü fed niveras Yuropik, e lü garan neseکیدida onas ön tef kol tat u müt bolitik; e födön kobovobi nabätik bevü tidastidots Yuropik valik, pato demü revid jenavabukas, soäsä atos ya ejenon in läns Skandinänik.

Yunanefastid Yuropik.

2. cedon, das fütür Yuropa pafümükon fa menäd dagloföl, e das dafom koapik, lanöfik e südöfik yunanefa pato sekidon de mots ede utans, keles dugäl pekomiton;

3. sagon vipi,

a. das voms ed utans, keles dugäl pekomiton, polevüdons ad kompenön ön mafäd gretik pö bejäfs valik konferas e kulturazänöpas;

b. das stid Yuropik pro cils e yunanef pafünon;

1. ad näiädön vobodi valik, kel nu padunon in jäfüd at, ed ad studön mesülis, kels mutons palonülön ad tuvedön ma disin Yuropik säkädis atimik: cilinulüdam, dafom südöfik, dönudugäl midunanas yunik, dönuskilükam e kompenükam krigadrefäbas, nenpalans, cils pelüvöl e nen käl palas.

2. ad födön töki bevü Yuropans yunik gredäta e sogäta valikas, dub gev fasilotas tefü mon e kosidid (stud, lärnüp e tävs).

Gitäts mena.

4. cedon, das lailonÜlam gitätas mena binon ledin besteifa obsik Yuropa pebalöl; das dalon gitätas mena nesaidon, e das mutoy gevön ate kaladi gitiko bligöfiki, dub stabam ata su lebaläd bevü tats kompeniköl balama ü feda Yuropik;

5. sagon asä cedi oka, das binos demäd voik pro garan gitätas at, das löpacödälef pastidon, asä nogan susnetik, löpü tats pepladöl, gitakontrola, keli e balatans e grups kanons yufidön, e kel fägon ad garanön leduni dalona.

NUN YUROPANES VALIK.

Yurop patädon, Yurop binon telälik; e täd vemikün sekon se teläl onik.

Epöfikölo, tu pelodölo ko ditamöns, kels neletons canakosädi, e no plu fägons ad lofön jeli oksik, Yurop telälik e nebalälik stodon su veg lü fin okik. Non länas obsik kanon spetön ad kanön jelodön jenöfiko soeliko nesekeidi oka. Non länas obsik kanon tuvedön soeliko säkädis fa konöm nulädik pelonülölis. Defü koboyumikam libavilo pebligidöl nenreig atimik obsik osufükon obis odelo balikame pudemütöl, u dub medam de nämäd plödü-Yuropik, u dub dareig nämädik paleta bolitik.

Tim ekömon ad desinodön lebitüli, kel kanon probön ta riskäd.

Kobü pöps lovemelik, kelas fät petanäton ko obsik, kanobs lebumon odelo stidi bolitik gretikün e baläti konömik gretikün tima obas. Neföro volajenav usevon balami so nämädiki menas libik. Neföro krig, dred e pöf punosükons dub taan nämädikum.

Vü riskäd gretik at e spet gretik at voked Yuropas binon kleilik.

Tonon: balam pöpas Yuropik baiädü natäl veratik onsik, kel binon distöfik, e ma dabinanoms tumyela teldegid, kels binons uts sogädalifa, ad kulön vegi, keli vol sukon, vegi liba penoganüköl. Binon: dönulifükam jäfäla Yuropik ad jelodön e sublimükön gitätis e bligis mena, de kel, go to nefied okik, Yurop oblebon lo vol temunan gretik.

Konker jönikün Yuropa binon digöf mena; näm veratik onik binon lib. Bofiks binons kayot komipa obsik.

Ad savön libis pedagetöl obsik, ab i ad kompenükön menis valik pö fruts atas, vilobs balami kontinäna obsik.

De balam at fät Yuropa e püd in vol sekidons.

Sevükolsöd sekü atos ols valik, das obs: Yuropans, ekobokömöl ad notodön desiri pöpas valik kontinäna, sagobs lezälisko vili kobädik obsik in bagafs lul sököl, kels binons kobosum sludas fa kongred obsik pezepölas:

Leprom.

1. Vilobs Yuropi pebalöl, kel in ziläk stäänik oka notidon pro dakosäd lelivik menas, tikodas e canas;

2. Vilobs daloni gitätas mena, kel gevon garani pro lib tikoda, kobikama e saga, ed i pro fomam lelivik taäta bolitik;

3. Vilobs cödalefi, kel kanon gebön mütamedis ad koedön demön daloni;

4. Vilobs lasami Yuropik, in kel nämäs lifik netas valik obsik pukomulons;

5. E lepromobs ön fied gudik, ad stütön ko töbidam lölik obas, in lomanef obsik e notidiko, in palets obsik, in glügs obsik, in sogods cala obsik e jäfüdanogonükams obsik, manis e reiganefis, kels vobons pro din gretik at, kel lofon mögodü lätik püda, e binon panot pro fütür gretik menäda at e menädas okömöl.

Se *Volapükagased pro Nedänapükans* 1948, nüm: 5, pad: 20, nüm: 6, pads: 25-26; 1949, nüm: 1, pads: 2-4, nüm: 2, pads: 5-8, nüm: 3, pads: 9-11, nüm: 4, pads: 14-15.